

16.4.2024

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Tikkamäentie 16
80210 Joensuu

Vanhusneuvoston lausunto lausuntopyyntöön Alueellisesta sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelmasta vuosille 2024–2027: Outokumpu ja Polvijärvi

Aluevaltuuston hyväksymässä hyvinvointialueen palvelustrategiassa on määritelty sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluverkko tuleville vuosille. Lähtökohtia palvelujen uudistamiselle ovat pohjoiskarjalaiset ja heidän sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeet ja niiden muutos, henkilöstön riittävyys ja hyvinvointi, hyvinvointialueen talous sekä hyvinvointialueen strategia ja sen mukainen uudistuminen.

1. Lausunnon antava kunta/toimielin

Vanhusneuvosto

2. Lausunnon kirjaaja

Vanhusneuvoston puolesta kehittämisasiantuntija Jertta Harinen.

3. Millaisia vaikutuksia järjestämissuunnitelmalla on asukkaisiin, asiakkaisiin ja/tai potilaisiin? Onko jokin tietty väestöryhmä, johon suunnitelman vaikutukset erityisesti kohdistuvat? Arvioinnissa voitte miettiä erityisesti palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta, saavutettavuutta; hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista, sekä ihmisten kokemusta hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta.

Järjestämissuunnitelman suurin vaikutus kohdistuu etenkin polvijärveläisten nykyisin saamien palveluiden osittaiseen heikkenemiseen kaikkien keskeisten erityisryhmien palveluiden osalta. Polvijärven ja Outokummun välimatkan (maksimissaan 40 km) vaikutus palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen on ainakin joissakin akuuttitapauksissa varsin merkittävä.

Suunnitelma heikentää koko alueen suun terveyden palveluiden saatavuutta. Polvijärven hammaslääkäripalvelut tulisi säilyttää entisellään.

Outokummun osalta uusi keskusmalli parantaa nykyisiä palveluita. Etä- ja liikkuvien palveluiden järjestäminen alueen sisällä lisää toiminnan järjestämistarpeita sotekeskuksen osalta.

Suunnitelman heikkoutena on varmasti pidettävä sitä, ettei siihen voida luonnollisista syistä kirjoittaa mitään ehdottoman sitovia ajallisia tai määrällisiä tavoitteita jo kirjattujen viikoittaisten ohjeellisten palvelusitoumusten lisäksi.

16.4.2024

4. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on asukkaisiin, asiakkaisiin ja/tai potilaisiin?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen x

Ei vaikutusta

Kielteinen

Merkittävän kielteinen

5. Millaisia ympäristövaikutuksia järjestämissuunnitelmalla on? Arvioinnissa voitte mieltä esimerkiksi liikenteestä ja rakennuksista aiheutuvia ympäristövaikutuksia ja kestävää kehitystä.

Suurimmat ympäristövaikutukset aiheutuvat lisääntyvistä matkoista ja matkakuluista Polvijärven osalta. Lisäksi ajalliset menetykset palveluviiveiden vuoksi tulevat rasittamaan niin fyysisiä kuin myös henkisiä voimavaroja taloudellisten menetysten jatkoksi.

Polvijärven osalta tiloja jää käyttämättä. Voidaanko entisiä tiloja hyödyntää tulevissa palveluissa ja välttää näin mahdollisesti tarpeettomat investoinnit ja lisäkustannukset? Olisi hyvä, että nykyisiä tarpeettomaksi jääviä tiloja voitaisiin tarjota yksityisille palveluntuottajille.

6. Millaiset ympäristövaikutukset järjestämissuunnitelmalla on?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen

Ei vaikutusta

Kielteinen X

Merkittävän kielteinen

7. Miten arvioitte järjestämissuunnitelman vaikuttavan hyvinvointialueen kustannuksiin ja resurssien riittävyyteen? Siirtykö suunnitelman toteutuksen myötä kustannuksia muille tahoille, esimerkiksi kunnille tai asiakkaille? Mitkä ovat taloudelliset vaikutukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?

Taloudellisten vaikutusten arviointi on tämänhetkisten tietojen perusteella erittäin vaikeaa suorittaa. Kuntien osalta taloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin selvästi negatiiviset mahdollisten uusien rakennusinvestointien ja syntyvien vuokramenetysten johdosta.

Kuntalaisten osalta etenkin Polvijärvellä asuville palvelujen käyttäjille tulee varmasti lisäkustannuksia matkojen aiheuttamista kuluista ja aikamenetyksistä. Noita menetyksiä voidaan sitten pienentää liikkuvilla- ja etäpalveluilla, joiden merkitys tulevaisuudessa tulee olemaan varsin suuri. Niiden toimivuus ratkaisee lopulta yksittäisten asiakkaiden kohdalla kustannusvaikuttavuuden keskeisiltä osiltaan.

16.4.2024

Pitkällä aikavälillä on toki mahdollista kääntää yksilökustannusten vaikutukset positiiviseen suuntaan.

Hyvinvointialueen kokonaiskustannusten osalta suunnitelman tavoitteet ovat oikeansuuntaiset. Resurssien osalta molemmat ratkaisevat tekijät eli käytettävissä olevat varat ja henkilöstön riittävyys, ovat kuitenkin pitkälti muiden kuin alueen itsensä päätettävissä olevia asioita. Valtio sääntelee varoja ja kasvavat henkilöstötarpeet rajoittavat palveluita, joten lopputuloksena voi olla hallitsematon tasapainoyhtälö. Syytä on silti uskoa myös kustannusten oikeaan palvelutarveharkintaan molemmista ongelmista huolimatta. Kunnalle tulee kustannuksia tyhjille jäävistä tiloista.

8. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on hyvinvointialueen talouteen?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen X

Ei vaikutusta

Kielteinen

Merkittävän kielteinen

9. Miten järjestämissuunnitelma vaikuttaa hyvinvointialueen henkilöstön riittävyyteen? Arvioinnissa voitte miettiä esimerkiksi vaikutuksia hyvinvointialueen henkilöstön saatavuuteen sekä pito- ja vetovoimaan.

Hammaslääkäripalveluiden osalta henkilöstön saatavuus voi heikentyä, koska Polvijärvellä on tällä hetkellä toimivat suun terveydenhuollon palvelut ja tilat. Suunnitelman mukaan jatkossa nämä palvelut tuotettaisiin Outokummussa.

Henkilöstön riittävyys on erittäin vaikeasti ratkaistava ongelma nyt ja lähivuosina. Selvää on jo nykytilanteessa, että kaikkiin palveluihin ei saada riittävää määrää henkilöstöä. Siksi tarvitaan oleellisia uudistuksia palveluteknologiaan ja asukkaiden entistä tehokkaampaa koulutusta näiden teknologioiden käyttämiseen. Silti osa kasvavasta ikääntyneiden väestöosasta 2040-luvulle saakka sekä jotkut erityisryhmät jäävät väistämättä uusien palvelumahdollisuuksien ulkopuolelle. Vain etä- tai liikkuvilla palveluilla pystytään, joten kuten hoitamaan näiden ryhmien erittäin vaikea palvelutilanne.

Toisaalta alusta alkaen on syytä välittömästi selvittää sekin, että löytyykö henkilökunnasta riittävästi resursseja esimerkiksi liikkuvien ja etäpalveluiden akuuttitapausten nopeaan hoitamiseen 24/7-periaatteella. Outokumpu luo onnistuessaan siltä osin alkutahdit koko maakunnan osalta positiivisen asenteen luomisessa muutosten onnistumiseksi.

Henkilöstön saatavuus ja pitovoima kaipaavat entistä parempaa henkilöstöpolitiikka ja myös henkilöstön vaikuttavaa kuulemistä palvelujen organisoinnissa.

16.4.2024

10. Millaiset vaikutukset järjestämissuunnitelmalla on hyvinvointialueen henkilöstön riittävyyteen?

Merkittävän myönteinen

Myönteinen X

Ei vaikutusta

Kielteinen

Merkittävän kielteinen

11. Muita huomioita järjestämissuunnitelmaan liittyen

Ensinnäkin on todettava, että ilmeisesti jokaisen laajan toiminnan keskuksen suunnitelman alkuosan tavoitteelliset perustelut tulevat olemaan lähes samanlaiset, joten niihin ei ole tarvetta palata jokaisen seitsemän aseman osalta erikseen.

Alkuosan yleiset ja yhteiset perustelut ovat hyvin johdetut aiemmin valtuuston tekemän strategiapäätöksen pohjalta. Myös suunnitellut ratkaisuesitykset ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden vaihtoehtoiksi voi suunnitelmassa kirjata minkäänlaisia ehdottomia ajallisia tai määrällisiä ja myöhempää toimintaa sitovia kirjauksia.

Lopuksi voidaan todeta, että suunnitelma on hyvä lähtökohta palveluiden tehostamiseksi ja oikein kohdistettavaksi molempien resurssien sallimissa rajoissa. Se minkälaisiksi nuo resurssit sitten käytännössä osoittautuvat, tulee ratkaisemaan niin palveluiden laadun, saavutettavuuden kuin niiden tason kaikilla maakunnan sotepalveluasemilla sekä niiden ympäristössä etä- ja liikkuvilla palveluilla täydennettynä.

Valitettavana tosiasiana on myös mainittava, että liika kiire ja lyhyet lausunnonantajat eivät parhaalla tavalla edistä kaikkien kuntalaisten ja eri palveluiden saajien mahdollisuuksia vaikuttaa palvelusuunnitelmien sisältöön ja toteutukseen.

Vanhusneuvosto

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote